

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

โครงการเหมืองแร่โพแทช เป็นโครงการที่เกิดขึ้นมาอย่างเคลือบแคลงในสายตาของสาธารณะมาก และมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสังคมไทยว่าจะมีนวัตกรรมทางสังคมอะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้โครงการพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ปัญหาต่าง ๆ จากการทำเหมืองได้ค้นในกรณีการทำเหมืองแร่โพแทช ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในที่สุด ปัญหาที่สำคัญ ๆ ที่เกิดจากการทำเหมืองแร่โพแทชนั้นมีดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นตอนการอนุญาตประทานบัตรและปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา 88/6 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องการทำประชาพิจารณ์จากประชาชน อันเป็นผลให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างเพียงพอ ขั้นตอนการอนุญาตประทานบัตรมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 88/6 ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการอนุญาตให้ประทานบัตรไว้แต่ที่มีปัญหาคือ มาตรา 88/6 (5) ข้อเสนอเพื่อการมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำเหมืองได้ดินของตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9 (2) ที่ระบุถึงจำนวนกองทุนสนับสนุน และระเบียบการตรวจสอบการทำเหมือง ที่ผู้ขอประทานบัตรจะเสนอให้ผู้มีสิทธิตรวจสอบการทำเหมืองได้เข้าร่วมตรวจสอบการทำเหมืองตามที่ระบุไว้ในมาตรา 88/11 ซึ่งมาตรา 88/6 (5) ได้มีการกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยแต่ยังไม่เพียงพอเพราะให้มีส่วนร่วมตามมาตรา 88/9 (2) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมภายหลังการอนุญาตแล้ว อีกทั้งมาตรา 88/11 ก็กำหนดให้อธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ดำเนินการจัดให้มีการตกลงกำหนดตัว

ผู้มีสิทธิตรวจสอบโครงการเหมืองได้ดินภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ออกประทานบัตร ก็เป็นกรณีที่ประชาชนมีส่วนร่วมในภายหลังการอนุญาตให้ประทานบัตรไปแล้ว และ มาตรา 88/6 (4) ที่กล่าวว่าให้กำหนดการฟื้นฟูภายหลังการทำเหมืองได้ดิน กฎหมาย ก็เพียงบัญญัติให้ฟื้นฟูภายหลังการทำเหมืองเสร็จสิ้นเท่านั้นและไม่ได้กำหนด รายละเอียดให้เพียงพอ อีกทั้งมิได้กำหนดให้ฟื้นฟูการทำเหมืองได้ดินในระหว่าง การทำเหมืองได้ดินแต่อย่างใด

ส่วนมาตรา 88/9 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ได้บัญญัติให้มีการปรึกษาเบื้องต้นกับผู้มีส่วนได้เสียโดยผู้ประกอบการเป็นผู้จัดให้มีหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร เป็นบทบัญญัติถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ยังไม่ครอบคลุม ถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกคนที่จำต้องบัญญัติถึง

1.2 ปัญหาการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ

การจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นปัญหาที่ประชาชน ได้รับผลกระทบมากที่สุดเพราะการที่สิ่งแวดล้อมเสียหายสุขภาพของประชาชนก็ จะได้รับผลกระทบตามไปด้วย โดย มาตรา 46 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้มีการบัญญัติเอื้อประโยชน์ให้กับ ผู้ประกอบการดังที่กล่าวว่าหากเป็นกรณีที่เคยจัดทำรายงานผลกระทบมาแล้วและ โครงการต่อมามีลักษณะคล้ายกับ หรืออยู่ในพื้นที่เดียวกันกับ โครงการที่จัดทำรายงาน ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาแล้วก็จะได้รับยกเว้นตามข้อยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงาน ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอีกซึ่งทำให้ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพ ที่ต่างกันในแต่ละแหล่งชุมชนย่อมไม่เหมือนกัน ในที่สุดความเสียหายก็ย่อมตกอยู่กับ ประชาชน

ส่วนการจัดทำรายงานผลกระทบสุขภาพนั้น มาตรา 67 วรรคสอง แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติแก่กับให้มีการกล่าวถึง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน

และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียก่อน ซึ่งเป็นการบัญญัติรับรองให้มีการทำรายงานผลกระทบสุขภาพก่อนดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ซึ่งการทำเหมืองได้ดินก็เป็นหนึ่งในโครงการที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงที่ต้องมีการจัดทำรายงานผลกระทบต่อสุขภาพด้วย แต่ในปัจจุบันทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ก็มีให้มีบทบัญญัติใดบัญญัติให้จัดทำรายงานผลกระทบสุขภาพด้วย

1.3 ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ ความเสียหายจากการทำเหมืองได้ดิน

การคุ้มครองผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ ความเสียหายจากการทำเหมืองได้ดินนั้น มีบัญญัติให้สิทธิผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยการเยียวยาของกฎหมาย ดังที่ มาตรา 131/1 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นในเขตที่ได้รับอนุญาต ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าความเสียหายนั้น เกิดจากการกระทำของผู้ถืออาชญาบัตร ประทานบัตร หรือใบอนุญาตนั้น เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิเฉพาะผู้ได้รับความเสียหายที่อยู่ในเขตสัมปทานเหมืองได้ดินและได้รับผลกระทบ หากอยู่นอกเขตดังกล่าวแล้วแม้ผลกระทบที่ได้รับจะเกิดจากการทำเหมืองได้ดินดังกล่าวผู้ได้รับความเสียหายก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานดังกล่าว โดยการพิจารณาพิสูจน์ก็เป็นเรื่องที่ผู้ได้รับความเสียหายที่ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายก็ต้องพิสูจน์ความเสียหายเองซึ่งการพิสูจน์ความเสียหายที่ได้รับมาจากการทำโครงการที่มีวิวัฒนาการเทคโนโลยีระดับสูงจะให้ผู้ได้รับความเสียหายพิสูจน์ก็คงจะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งหากแต่ต้องผลการพิจารณาพิสูจน์ดังกล่าวไปให้อยู่กับผู้ประกอบการเพราะผู้ประกอบการย่อมต้องรู้ดีถึงขั้นตอนเทคโนโลยีของตนเองเป็นอย่างดี

ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ ความเสียหาย มาตรา 88/9 ให้คำจำกัดความคำว่า ผู้มีส่วนได้เสียไว้เพียงประชาชนผู้ที่มิที่อยู่ในเขตตามทะเบียนบ้านหรือมีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตจึงถึงว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

แต่หาได้หมายความว่ารวมถึงผู้ได้รับความเสียหายที่เกิดจากการทำเหมืองได้ดิน กรณีการทำเหมืองแร่โพแทช ทุกคนไม่ เพราะความเสียหายไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเขตเหมืองแร่ที่ได้รับอนุญาต

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับการไม่จำกัดเขตในการขอประทานบัตรเหมืองได้ดิน

การไม่จำกัดเขตในการขอประทานบัตรเหมืองได้ดินเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางหนึ่งเพราะเขตการทำเหมืองได้ดินในกรณีนี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะผลกระทบที่ตามมาคือสถานะแวดล้อมที่เสียหายจากการทำเหมืองได้ดินกรณีการทำเหมืองแร่โพแทช เช่น น้ำเสีย ดินเค็ม ดินถล่ม เป็นต้น ดังที่เห็นได้จาก มาตรา 88/4 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ที่รัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจำกัดเขตโดยการมิให้ทำเหมืองได้ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตป่าสงวน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เหล่านี้แต่ไม่ได้มีการบัญญัติห้ามมิให้กระทำในเขตชุมชน ซึ่งการไม่จำกัดเขตดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และอาชีพของประชาชน อันเนื่องมาจากการทำการเกษตรไม่ได้ หากยังปล่อยให้ทำเหมืองได้ดินได้ในเขตชุมชนแล้วย่อมจะทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นได้ เช่น การประท้วง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ปัญหาขั้นตอนในการอนุญาตประทานบัตรเหมืองได้ดิน

สำหรับปัญหาข้อนี้ขอเสนอแนะสามประเด็น ดังนี้

1) เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 (5) บัญญัติว่า “ข้อเสนอเพื่อการมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำเหมืองได้ดินของตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9 (2) ที่ระบุถึงจำนวนกองทุนสนับสนุน และระเบียบการตรวจสอบการทำเหมืองที่ผู้ขอประทานบัตรจะเสนอให้ผู้มีสิทธิตรวจสอบการทำเหมืองได้เข้าร่วมตรวจสอบการทำเหมืองตามที่ระบุไว้ในมาตรา 88/11”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 (5) ว่า “ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการอนุญาตให้ประทานบัตรแก่ผู้ประกอบการด้วย”

2) เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 (4) บัญญัติว่า “ข้อมูล แผนผัง ขั้นตอน วิธีการในการทำเหมือง การแต่งแร่ และการฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองได้ดินโดยสังเขป ที่แสดงถึงมาตรการในการลดผลกระทบ หรือรักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่อาจกระทบต่อการดำรงอยู่ของธรรมชาติ และชุมชน”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 (4) ว่า “ให้มีฟื้นฟูการทำเหมืองได้ดินทั้งระหว่างทำเหมืองและภายหลังทำเหมืองโดยต้องดำเนินการฟื้นฟูทุก ๆ 5 ปี”

3) เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 บัญญัติว่า “คำขอประทานบัตรทำเหมืองได้ดินต้องประกอบด้วยรายละเอียดการทำเหมือง แผนผัง โครงการที่ครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดในประกาศกระทรวง ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

(1) ข้อมูลโดยสังเขปแสดงความลึกและมาตรการทางเทคนิค ตามมาตรา 88/2

(2) แผนที่แสดงเขตเหมืองแร่โดยสังเขป พร้อมข้อมูลประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาตามมาตรา 88/4 วรรคสอง

(3) ข้อมูลทางเทคนิคในวิธีการทำเหมืองและแต่งแร่โดยสังเขป ทั้งทางเลือกทางวิศวกรรมเหมืองแร่ที่มีอยู่โดยทั่วไป และทางเลือกที่ผู้ขอประทานบัตรเห็นสมควรจะนำมาใช้พร้อมเหตุผลของทางเลือกดังกล่าว

(4) ข้อมูล แผนผัง ขั้นตอน วิธีการในการทำเหมือง การแต่งแร่ และการฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองได้ดินโดยสังเขป ที่แสดงถึงมาตรการในการลดผลกระทบ หรือรักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่อาจกระทบต่อการดำรงอยู่ของธรรมชาติ และชุมชน

(5) ข้อเสนอเพื่อการมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำเหมืองได้ดินของตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9 (2) ที่ระบุถึงจำนวนกองทุนสนับสนุน และระเบียบ

การตรวจสอบการทำเหมืองที่ผู้ขอประทานบัตรจะเสนอให้ผู้มีสิทธิตรวจสอบ
การทำเหมืองได้เข้าร่วมตรวจสอบการทำเหมืองตามที่ระบุไว้ในมาตรา 88/11

(6) เส้นทางขนส่ง และแหล่งน้ำที่จะใช้ในโครงการ ทั้งที่มีอยู่แล้ว และ
ที่จะพัฒนาขึ้นพร้อมรายละเอียดการใช้สอยตลอดโครงการ ที่เพียงพอจะประเมินให้เห็น
ได้ว่าการทำเหมืองได้ดินในโครงการจะไม่ส่งผลกระทบต่อองค์การดำรงอยู่ทั้งของชุมชน
และธรรมชาติ

(7) ข้อเสนอเอาประกันภัยความรับผิดชอบ ตามมาตรา 88/13 ที่ระบุถึงวงเงิน
และระยะเวลาเอาประกันไว้โดยชัดเจน

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/6 ว่า
“ในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ดำเนินการตามเงื่อนไขการอนุญาตให้ประทานบัตรที่ได้รับ
อนุญาตให้ประทานบัตรไปแล้ว ให้มีโทษปรับไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท และโทษจำคุก
ไม่ต่ำกว่า 1 ปี”

2.2 ปัญหาในการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ เหมืองได้ดิน

สำหรับปัญหานี้ขอเสนอแนะสองประเด็น ดังนี้

1) เดิม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่โครงการหรือกิจการประเภทหรือ
ขนาดใดหรือที่จะจัดตั้ง ขึ้นในพื้นที่ใดมีการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และ
เป็นมาตรฐาน ที่สามารถใช้กับโครงการหรือกิจการประเภทหรือขนาดเดียวกันหรือ
ในพื้นที่ ลักษณะเดียวกันได้ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้โครงการหรือกิจการ ในทำนอง-
เดียวกันได้รับยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมก็ได้
แต่ทั้งนี้ โครงการหรือกิจการนั้นจะต้องแสดงความยินยอมปฏิบัติ ตามมาตรการต่าง ๆ
ที่กำหนดไว้ในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับ โครงการหรือกิจการนั้นตาม
หลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคสาม ว่า “การจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นโครงการที่มีลักษณะหรือขนาดเท่าไรก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายที่ว่าต้องดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้น”

2) เติม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นชอบตาม มาตรา 47 มาตรา 48 และ มาตรา 49

ในการประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตลอดจน เอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องเสนอพร้อมกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการหรือกิจการแต่ละประเภทและแต่ละขนาดด้วย

ในกรณีที่โครงการหรือกิจการประเภทหรือขนาดใดหรือที่จะจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ใดมีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และเป็นมาตรฐาน ที่สามารถใช้กับโครงการหรือกิจการประเภทหรือขนาดเดียวกันหรือในพื้นที่ ลักษณะเดียวกันได้ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้โครงการหรือกิจการ ในทำนองเดียวกันได้รับยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมก็ได้ แต่ทั้งนี้ โครงการหรือกิจการนั้นจะต้องแสดงความยินยอมปฏิบัติ ตามมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับ โครงการหรือกิจการนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม-แห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 ว่า “ในกรณีโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมของประชาชน ต้องจัดให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพด้วยเสมอ”

2.3 ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการทำเหมืองใต้ดิน

สำหรับปัญหานี้ขอเสนอแนะสองประเด็น ดังนี้

1) เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 131/1 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นในเขตที่ได้รับอนุญาต ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ถืออาชญาบัตร หรือใบอนุญาตนั้น”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 131/1 วรรคสอง ว่า “ให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการทำเหมืองใต้ดินนอกเขตที่ได้รับอนุญาต ให้ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายนั้นด้วย”

2) เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/9 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อผู้ประสงค์จะขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินรายใด เห็นสมควรให้มีการปรึกษาเบื้องต้นกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาโครงการทำเหมืองใต้ดินของตน ให้ยื่นคำขอต่ออธิบดีเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการรับไปดำเนินการจัดประชุมปรึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดในประกาศกระทรวงโดยค่าใช้จ่ายของผู้ขอ”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/9 วรรคหนึ่ง ว่า “ผู้มีส่วนได้เสียให้รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกประเภทโดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่ในเขตที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น”

2.4 ปัญหาเกี่ยวกับการไม่จำกัดเขตในการขอประทานบัตรเหมืองใต้ดิน

เดิม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/4 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เขตเหมืองแร่ตามประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินต้องไม่รูกล้ำเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 88/4 วรรคหนึ่ง ว่า “การจำกัดเขตให้รวมถึงแหล่งที่เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนด้วย”